

На основу члана 45. Статута Фудбалског савеза Србије (Службени лист ФСС "Фудбал", ванредни бр. 18/2017 и 7/2019), Извршни одбор ФСС на седници одржаној 31.8.2020. године, донео је

У П У Т С Т В О
ЗА РАД ДЕЛЕГАТА ФУДБАЛСКОГ САВЕЗА СРБИЈЕ НА
УТАКМИЦАМА СУПЕР ЛИГЕ, ПРВЕ ЛИГЕ СРБИЈЕ И ЗАВРШНОГ ДЕЛА ТАКМИЧЕЊА ЗА
ФУДБАЛСКИ КУП СРБИЈЕ

УВОД

Фудбалски савез Србије (у даљем тексту: ФСС), својим укупним радом и многим активностима укључен је у савремене европске и светске токове и на тај начин жели да унапреди многе сегменте рада који су везани за успешну организацију и ток фудбалске игре на стадионима у Србији. ФСС, као и други национални фудбалски савези који су чланови УЕФА, настоји да кроз свој целокупни рад буде савремена организација, са прецизно утврђеним правилима понашања и деловања. Савремени фудбал, нарочито врхунски, захтева високи ниво професионализма и знања, што значи да импровизацијама у таквој организацији рада једноставно неће бити места. Са тих разлога ФСС жели да унапреди рад својих служби и службених лица и да их, колико је више могуће, приближи стандардима УЕФА.

Делегатска функција у савременом фудбалу има изузетно место и од великог је значаја за успешно функционисање организације једне фудбалске утакмице. Зато ФСС жели да осигура да делегати и делегатска функција у српском фудбалу још више добију на значају и да се унапреди њихова ефикасност. Прво Упутство за рад делегата ФСС на утакмицама Супер лиге, Прве лиге Србије и завршног дела такмичења за фудбалски Куп Србије донето је на седници Извршног одбора ФСС 27. јуна 2012. године, што значи да је примена почела од сезоне 2012/2013. Друга, допуњена верзија Упутства донета је 2017. године, пред почетак сезоне 2017/2018. Показало се да Упутство представља значајан документ, чија садржина је од велике помоћи делегатима у вршењу ове одговорне функције у систему фудбалског спорта у Србији. У такмичењу Супер и Прве лиге, као и у завршном такмичењу за Куп Србије, одигра се велики број утакмица, а међу њима има и утакмица високог ризика, које захтевају посебне мере, нарочито у безбедносно-сигурносној области. На листама делегата током протеклих сезона налазили су се многи фудбалски радници, који су са доста успеха обављали ову одговорну функцију. Верујемо да ће трећа верзија Упутства свим садашњим и будућим делегатима помоћи у што бољој припреми за фудбалске утакмице које ће се играти у нашим најелитнијим такмичењима.

Једно од главних опредељења у политици УЕФА је да на фудбалским утакмицама не сме бити насиља, расне и било које друге врсте дискриминације. Фудбалски савез Србије наравно потпуно подржава такву политику и зато један од главних задатака сваког делегата треба да буде максимално ангажовање у спровођењу ових принципа. Такође, мора се настојати да се понашање навијача на утакмицама (нарочито "високог ризика") поправи, а нарочито да се са стадиона елиминише употреба пиротехничких средстава.

Ово Упутство представља допуњену и кориговану верзију упутстава из 2012. и 2017. године и засновано је на досадашњим искуствима, као и новим решењима у овој области, а која су дата у одговарајућим документима УЕФА и ФСС.

Свим делегатима и осталим службеним лицима желимо много успеха у обављању предстојећих одговорних задатака.

ФУДБАЛСКИ САВЕЗ СРБИЈЕ

І – ОДГОВОРНОСТ НА СТАДИОНИМА НА КОЈИМА СЕ ИГРА УТАКМИЦА

Одговорност на стадионима на којима се игра утакмица подељена је између разних службених лица, и то:

1. Делегат утакмице

Делегат утакмице је одговоран за надзор над целокупном организацијом утакмице и осигурава да свака утакмица протекне у складу са пропозицијама такмичења и другим правилницима ФСС, а нарочито актима која регулишу безбедност и сигурност унутар и изван стадиона пре, за време и након завршетка утакмице. Делегат своју функцију обавља у име ФС Србије и као такав је надређен свим осталим службеним лицима на утакмици, односно има врховни надзор у вези организације утакмице.

Од делегата утакмице се очекује да током обављања делегатске дужности покаже следеће карактеристике:

- да професионално обавља своју дужност и да кроз своје деловање чува углед организације коју представља-ФС Србије
- да буде отворен за сарадњу са осталим учесницима у организацији утакмице и да у обављању свог посла потенцира дијалог и комуникацију,
- да покаже да је главно лице на утакмици и да доноси одговарајуће одлуке када је то потребно.

2. Представник клуба домаћина који помаже делегату

Клуб домаћин је дужан да одреди компетентно лице које ће током обављања функције делегата бити стално уз њега и помоћи му у бољој комуникацији на стадиону.

3. Посматрач суђења

Посматрач суђења је одговоран за оцењивање судија, а током трајања утакмице налази се на трибини, одакле има најбољи могући преглед догађаја на терену.

Дужности посматрача суђења и специјалних контролора суђења регулисани са Правилником о судијама и суђењу ФСС.

4. Комесар за безбедност (специјални контролор за безбедност)

Комесар за безбедност ФСС, уколико је одређен да присуствује утакмици у својству специјалног контролора за безбедност, дужан је да пружи сву неопходну помоћ делегату у питањима која се тичу безбедности и сигурности на стадиону и око њега, као и да сарађује са организаторима утакмице по овим питањима. У своме раду сарађује са комесарима за безбедност Супер и Прве лиге, као и комесарима за безбедност клубова у конкретној утакмици.

Дужности комесара за безбедност регулисане су Правилником о безбедности и сигурности ФСС.

5. Судија

Судија, заједно са својим помоћницима, је овлашћен да примењују Правила игре. У случају озбиљног нарушавања безбедности и сигурности на стадиону, може обављати консултације са делегатом утакмице. Утакмице Супер и Прве лиге суде четворица судија.

6. Представник клуба

Клуб је дужан да одреди званичног представника, у складу са одредбама Правилника о такмичењу ФСС и пропозицијама такмичења.

7. Официр за медије

Официр за медије клуба домаћина одговоран је за функционалан рад представника медија, односно стварање услова да представници средстава информисања пре, за време и после утакмице могу на оптималан начин да обављају своје професионалне функције. Организује и води конференције за штампу које се организују после утакмице.

8. Редари

Клуб је дужан да за сваку утакмицу ангажује одређени број редара, а у складу са обавезама из Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, Правилника о лиценцирању клубова, Правилника о безбедности и сигурности, као и одговарајућим одредбама Закона о приватном обезбеђењу. Редари су задужени за очување реда, безбедности и сигурности на стадиону и штите учеснике утакмице, као и имовину која се налази на стадиону. Током обављања своје дужности морају имати одговарајуће маркере исте боје, који лако могу да буду идентификовани.

9. Официр за интегритет

Службено лице ФСС које је изабрано од стране Извршног одбора ФСС и које има централну улогу у превенцији и спречавању намештања утакмица.

10. Директор стадиона

Лице које је одговорно за целокупно стање инфраструктуре на стадиону на коме се игра утакмица.

II – ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ

Делегат ФСС на утакмицама Супер и Прве лиге, као и утакмицама у завршном делу Купа Србије, мора увек показивати комплетну **објективност и неутралност** и све његове акције у обављању делегатске функције морају почивати на том принципу. Делегатска функција мора се обављати у складу са прописима ФСС и овим Упутством, уз дијалог и комуникацију са свим актерима који учествују у организацији утакмице. Делегат је дужан да чује мишљење и других али и да доноси одлуке у моментима када се то од њега захтева. Он је службени представник ФСС на утакмицама и свој извештај подноси ФСС или органу коме је ФСС поверио руковођење такмичењем. Делегат на утакмицама делује у име ФСС, а ради што бољег обављања своје дужности може контактирати са Стручном службом ФСС или такмичарским органом коме је поверено руковођење такмичењем.

Службена лица ФСС као и сва друга службена лица клуба домаћина која се налазе на стадиону, подређена су делегату ФСС.

Делегат (а и сва дуга службена лица именована од стране ФСС), се мора понашати професионално, имајући стално у виду да његове радње и речи према свим актерима фудбалске утакмице, могу имати позитивне или негативне ефекте на општи

имиц и углед ФСС. У време када разне врсте друштвених мрежа представљају значајан вид комуникације, мора се обратити пажња на њихово коришћење, односно коментарисање. Службена лица ФСС не могу коментарисати тимове, играче, рад ФСС, као ни постављати слике играча или делова стадиона које су направљене приликом обављања службене дужности за ФСС. Приликом обављања дужности дужни су да подржавају прописе и политику ФСС.

Делегат током обављања своје функције од клуба домаћина не сме примати никакве поклоне, изузев сувенира, као што су значке или заставице за знамењима клуба домаћина. Делегат од клуба домаћина не сме тражити бесплатне улазнице за пријатеље или чланове породице.

Делегат не сме контактирати са представницима медија и давати изјаве поводом утакмице на којој је обављао службену дужност. Изјаве се могу дати само на основу посебних инструкција, односно дозвола ФСС.

III – ДЕЛЕГИРАЊЕ

Листа делегата ФСС за одређену такмичарску сезону утврђује се посебном одлуком Извршног одбора ФСС. Делегирање делегата за поједину утакмицу врши надлежни орган ФСС или орган коме је ФСС поверио послове вођења такмичења. Обавештење о делегирању, делегат мора добити најкасније 5 (пет) дана пред одигравање конкретне утакмице и то путем електронске поште или преко званичног интернет сајта ФСС. Уколико није у могућности да у одређеном термину обави службену функцију, делегат је дужан да о томе одмах обавести орган који га је делегирао. Уколико због оправданих околности, делегат који је првобитно прихватио функцију, није у могућности да исту обави, дужан је да о томе **одмах обавести** орган који га је делегирао.

На почетку сваке сезоне делегати ће од стране ФСС бити упознати са свим релевантним-важећим прописима ФСС, као и другим документима, који ће им бити неопходни за правилно обављање своје функције. Током сезоне, ФСС ће делегатима достављати све евентуалне измене и допуне наведених прописа, као и друга-нова акта која могу унапредити рад делегата. Сва наведена документа делегатима су доступна на званичној интернет презентацији Фудбалског савеза Србије: www.fss.rs.

Делегати су дужни да обезбеде дигиталне фото апарате или одговарајуће савремене мобилне телефоне, које ће користити током обављања делегатске функције за потребу снимања инцидентних ситуација и пропуста у организацији саме утакмице.

Делегат ФСС, приликом обављања службене дужности, дужан је да носи акредитацију са натписом „Делегат ФСС-Сезона _____“, коју ће му, пре почетка такмичења проследити ФСС. Такође, мора бити у оделу са кошуљом и једнообразном краватом ФСС. Током топлијег времена може се користити само кошуља (могу и кратки рукави) са краватом. Лична гардероба (капут, јакна, капа), не сме садржати никакве видљиве ознаке произвођача.

Током обављања делегатске функције на стадиону, као и свим другим службеним лицима на утакмици, делегату је забрањено пушење.

IV- ПРИПРЕМЕ, ПУТОВАЊЕ, ОСИГУРАЊЕ

Припреме делегата за конкретну утакмицу нарочито подразумевају проучавање пропозиција такмичења и других важећих правилника, као и свих других релевантних података везаних за одигравање конкретне утакмице. За све информације и додатна разјашњења мође се обратити органима који воде такмичење.

Делегат мора бити на стадиону где се одиграва утакмица за коју је делегиран, **најкасније 90 минута пре почетка утакмице**, односно када је у питању **утакмица високог ризика најкасније 2 (два) сата пре почетка утакмице**. Од места становања до места где се игра утакмица мора путовати сам (без чланова породице, пријатеља и сл.)

V – ДУЖНОСТИ НА СТАДИОНУ

1. Дужности по доласку на стадион где се одиграва утакмица

По доласку на стадион где се одиграва утакмица, делегат је дужан да одмах успостави контакт са представницима клуба домаћина-оранизаторима утакмице и да од њих добије сва релевантна обавештења која се тичу организације утакмице, а нарочито спровођења одредби из Правилника о безбедности и сигурности ФСС. Уколико је у питању утакмица високог ризика, заједно са Комесаром за безбедност ФСС и представницима домаћина, одржаће краћи састанак где ће се проанализирати ситуација око утакмице и да ли су спроведени договори са састанка који је одржан у преподневним часовима.

По доласку судија и тимова на стадион пре почетка утакмице), заједно са судијама и представницима клубова, извршиће преглед спортске опреме (дресови, шортцеви, чарапе, голманске рукавице) и констатовати да ли је иста у складу са правилима у тој области. Све недостатке и нерегуларности назначиће у свом службеном извештају (о усклађености боја дресова два тима и евентуалној промени појединих елемената да не би долазило до колизије боја, све одлуке доноси судија утакмице, а делегат може бити консултован).

Делегат ће заједно са судијама извршити преглед терена и свлачионица. Делегат ће такође прегледати просторије предвиђене за вршење допинг контроле и медицинску негу играча и службених лица, као и собу за рад делегата. Нарочиту пажњу треба посветити стању терена и ознакама, локацији медицинске службеносила, позицији ТВ камера, паноима за рекламирање, техничкој зони (ознаке, број седишта), позицији 4. судије. Све пропусте у овом смислу, делегат ће навести у свом делегатском извештају.

Делегат ће заједно са официром за безбедност клуба домаћина обићи стадион и терен и сагледати да ли су сви безбедносно-сигурносни елементи испуњени. Делегат треба да сагледа и начин уласка гледалаца на стадион, односно да ли се врше предвиђене контроле, одузимање опасних предмета и сл. Нарочиту пажњу треба посветити условима у сектору за навијаче гостујућег тима (долазак на стадион, раздвајање, контрола улазница, претрес, пунктови за освежење, санитарне просторије, излази за случај опасности и др.). У складу са законским одредбама, нарочито треба да провери да ли се на стадиону поштује забрана точења алкохолних пића, као и начин дистрибуције освежавајућих пића (могу се продавати само у пластичним чашама или флашицама - без поклопаца).

Делегат је дужан да оствари контакт и са представницима гостујућег клуба, да сагледа да ли имају неких проблема и питања и да им, уколико је то у складу са прописима, помогне у решавању истих.

Делегат ће проверити услове за рад представника медија и уколико има проблема, настојати да кроз контакте са представницима клуба домаћина та питања буду решена.

Клуб домаћин је дужан да у складу са одредбама Правилника о лиценцирању клубова обезбеди делегату просторију за рад-делегатску собу, која је опремљена телефоном и интернет везом.

2. Контакт особа на стадиону

Организатори утакмице (клуб домаћин) мора одредити контакт особу која ће све време бити на услузи делегату и помоћи му у обављању делегатске функције (на пример: да пренесе поруку делегата која ће се прочитати преко разгласа, да упозори представнике клубова на техничкој клупи да их не сме бити више од 5 или да су ову клупу приближили на мању раздаљину од 5м од клупе за резервне играче (ово у случају да 4. судија није приметио ове нерегуларности).

3. Специјални телефонски број

У случају да је делегат утакмице у недоумици како да поступи у конкретном случају која није уобичајена или када му је потребна било која врста информације, он увек може остварити контакт са представницима органа који води такмичење, односно Директором лиге/Комесаром за такмичење. Специјални број телефона за ову намену биће доступан делегатима пред почетак сваке такмичарске сезоне.

VI – АКТИВНОСТИ НА ДАН УТАКМИЦЕ

У случају да орган који води такмичање поједину утакмицу прогласи утакмицом високог ризика, као и да се могу очекивати посебни проблеми у њеној организацији, исти орган мора заказати посебан састанак, на којем ће се разматрати сва организационо-техничка и безбедносна питања везана за конкретну утакмицу. Састанак ће се одржати на дан утакмице, у преподневним часовима (**препоручује се у 10,30 часова**). Поред представника оба клуба (укључујући и комесаре за безбедност), састанку присуствују и комесари за безбедност ФСС и лиге, представници полиције, ватрогасне службе и прве помоћи, као и директор стадиона. Такмичарски орган, у сарадњи са Комесаром за безбедност, обавештава клубове о потреби одржавања оваквог састанка.

Делегат ФСС председава састанком и утврђује дневни ред. Основна сврха овог састанка је да се размене све информације које су од значаја за успешно организовање утакмице и да уколико постоје неки проблеми пронађе начин да се они превазиђу. Клуб домаћин је дужан да припреми што је могуће више информација за састанак. На састанку треба дискутовати о свим мерама које ће организатор утакмице предузети, а у складу са одредбама Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама и Правилника о безбедности и сигурности на фудбалским утакмицама ФСС.

1. Почетак утакмице

Утакмица мора почети тачно на време, како је утврђено распоредом такмичења, односно одлуком такмичарског органа. Само у случају екстремних ситуација може се разматрати одлагање утакмице. Почетак утакмице може се одложити само после консултација делегата, комаданта полиције на стадиону и судије. Последњу реч по овом питању даје судија.

Ако у року од 15 минута од времена одређеног за почетак утакмице не наступи један тим са потребним бројем играча, судија ће саопштити капитену другог тима да се утакмица неће одржати. Изузетно, у случају да тим није могао да наступи услед више силе, судија ће сачекати и нешто дуже али притом ће водити рачуна о томе да ли утакмица може да се заврши на време и у регуларним условима.

Од изузетног је значаја да свака утакмица почне у предвиђеном термину, јер се на тај начин поштују уговори са носиоцем ТВ права који преноси утакмице, као и да се прокламују универзални принципи спортског понашања и уважавања према свим учесницима утакмице. Свако неоправдано кашњење почетка утакмице дуже од 1 (једног) минута мора бити наведено у делегатском извештају, са јасним знацима из којих разлога је до тога дошло. Исто се односи и на кашњење почетка другог полувремена. Делегат ће у извештају навести да ли је до кашњења дошло кривицом једног или оба тима (дужиостанак у свлачионици и сл.).

2. Долазак на стадион делегата и судија

Делегат мора бити на стадиону где се одиграва утакмица најкасније 90 минута пре почетка утакмице (2 сата за утакмице високог ризика). Судије морају бити на стадиону најкасније 90 минута пре почетка утакмице.

3. Неодигравање или прекид утакмице

У оваквим случајевима примењиваће се одредбе из Правилника о такмичењу ФСС и пропозиција одговарајућег такмичења.

4. Навијачи гостујућег клуба

Делегат ФСС мора од организатора утакмице добити информацију на ком делу (сектору) стадиона ће се налазити навијачи гостујућег клуба, колико је улазница одвојено за њихове потребе и које се мере предузимају да би се гарантовала њихова безбедност пре, за време и после утакмице. Ове информације омогућиће делегату да идентификује навијачке групе у случају инцидената на стадиону.

5. Продужеци на утакмици, извођење удараца са тачке за казнени ударац који ће одредити победника

На утакмицама где је за утврђивање победника потребно да се изводе ударци са тачке за казнени ударац или да се играју продужеци, примењују се одредбе одговарајућих правилника, односно пропозиција.

Судија одлучује који гол ће користити за извођење удараца са тачке за казнени ударац (безбедносно-сигурносни разлози, стање терена, осветљење и сл.). У случају да оба гола задовољавају услове, одлука ће се, уз присуство капитена тимова, донети бацањем новчића (писмо/глава). Друго бацање новчића одредиће који ће тим први изводити једанаестерце.

6. Спортска опрема играча и чланова стручног штаба

Све што се односи на спортску опрему (боје, ознаке, рекламе, израда и сл.), делегат је дужан да провери у одговарајућим правилницима ФСС и другим пратећим актима.

Тимови морају наступати у опреми јасно различитих боја, тако да играчи могу бити јасно идентификовани од судије, навијача и ТВ гледалаца. Голмани морају наступити у опреми која је различита од боја тимова и опреме судија.

Клуб домаћин има право да наступа у својој основној боји, а гостујући тим је дужан да то поштује. Гостујући тим је дужан да на утакмицу крене и са резервном опремом, како би у случају колизије боја и одлуке судије могао да се прилагоди ситуацији.

Клуб може наступати само у опреми коју је пријавио пре почетка првенства или у комбинацији боја опреме коју је пријавио органу који води такмичење. Уколико се у завршни део фудбалског Купа Србије пласира тим из нижих лига, где нема обавезу пријављивања опреме, договор око боја дресова обавиће орган који води такмичење.

Играч не сме користити опрему или носити на себи ништа што може представљати опасност (накит, минђуше, огрице, прстење, кожне или гумене траке и сл.).

Поддрес мора бити исте боје као што је главна боја рукава на дресу. Подгаћице или хеланке морају бити исте боје као што је главна боја шортса или као што је на најнижем делу шортса. Играчи једне екипе морају носити исте боје.

У складу са одобрењем из пропозиција такмичења, употреба електронских уређаја који служе за праћење и прикупљање информација о перформансама играча, подлеже следећим правилима:

- уређаји не смеју да представљају опасност за учеснике утакмице,
- да информације и подаци који се прикупљају са уређаја не смеју бити пренети, нити коришћени унутар техничког простора током трајања утакмице.

Клуб који жели да користи електронске уређаје из претходног става мора их презентовати судији најмање 75 минута пре почетка утакмице и тек по његовом одобрењу могу се користити за време утакмице.

Спортска опрема не сме да садржи било коју врсту политичких, верских или личних слогана, изјава или слика. Играчи не смеју да откривају делове опреме које носе испод обавезне опреме (дресова), а који садрже политичке, верске, личне слогане, изјаве или слике или рекламирање веће од логотипа произвођача опреме.

7. Инструкције представницима клубова

Током контаката са представницима клубова (приликом доласка делегата на стадион, за време кратког прегледа опреме, службени састанак у случају утакмице високог ризика и сл.), делегат ће затражити од њих да осигурају да се играчи и службена лица клубова понашају у духу фер плеја и спортски. Свако нарушавање оваквог понашања може произвести озбиљне дисциплинске последице по прекршиоце и сам клуб.

8. Помоћ судијском тиму пре утакмице

Делегат је дужан да судијама пружи сву могућу помоћ, а која се креће у оквирима његове надлежности. Настојаће да се судијски тим припрема за утакмицу у миру и да му се на тај начин омогући неопходна концентрација. Са тих разлога

предочиће организаторима утакмице да предузму све неопходне мере како би спречили неовлашћена лица да приђу свлачионици у којој су судије.

9. Место делегата на стадиону

За време утакмице делегат ФСС, мора да има обезбеђено седиште у ВИП ложи или у "кућици" између две клупе за резервне играче, које ће му омогућити најбољи могући поглед на терен и остале делове стадиона (на утакмицама завршног дела фудбалског Купа Србије, позиција делегата ће зависити од тога да ли се утакмица игра на стадиону где се играју утакмице Супер лиге или на стадиону где се играју утакмице Прве и нижих лига). Делегату се саветује да упозна пут од ВИП ложе до судијске свлачионице и терена, како би, уколико за то буде потребе, на најбржи начин и без одлагања стигао до терена или свлачионице.

Директор лиге (за такмичење у Супер лиги), ће приликом поступка делегирања, одредити позицију делегата на утакмици.

10. Допинг контрола

Допинг контрола може бити захтевана од стране Медицинске комисије ФСС или Антидопинг агенције Србије. Допинг контрола се не најављује и да ли ће се она обавити на конкретној утакмици, знају само овлашћена лица у ФСС. Делегат на утакмици мора осигурати да на стадиону буде опремљена одговарајућа соба за ту намену, која током утакмице не сме бити коришћена за другу намену. Делегат је дужан да службеном лицу које је задужено за допинг (доктору), пружи сву потребну помоћ и да, уколико околности на утакмици то дозвољавају, током полувремена буде присутан на жребу за допинг контролу (жребу поред доктора и делегата, присуствују и представници клубова).

11. Забелешке током утакмице

За рад делегата од апсолутно кључне важности је да током утакмице прави забелешке о свим важним тренуцима на утакмици, које ће му касније бити од помоћи приликом писања делегатског извештаја. Делегатово запажања и забелешке су од изузетне важности, нарочито у случајевима када због развоја ситуације на терену судија и његови помоћници, нису могли да примете шта се догодило. То се првенствено односи на догађаје ван терена за игру, али свакако и на ситуације када се поједини прекршај играча десио иза леђа судије или у случају опште гужве на терену, када једно лице не може самостално сагледати све догађаје.

Забелешке ће се правити о сваком инциденту током утакмице, укључујући и детаље као што су: време када се инцидент догодио, време трајања инцидента, чији навијачи су укључени у инцидент и број изгредника, опис природе инцидента и последице по утакмицу, употреба пиротехничких средстава (врста, број, где су употребљени, да ли је неко погођен и сл.), опис реакције редарске службе и других одговорних служби и др.

Делегат ће са својом дигиталним фото апаратом/савременим мобилним телефоном направити фотографије инцидентних ситуација на терену и око њега (коришћење пиротехнике, утрчавање гледалаца на терен, политички, расистички или увредљиви транспаренти, сукоби на трибинама, неспортско понашање играча, оштећења на стадиону и др.) и прикључити их свом делегатском извештају.

12. Полувреме

Ако је стварно потребно, али само у изузетним ситуацијама, делегат може искористити паузу у полувремену да оде до судијске свлачионице и разговара са судијама о неком озбиљном инциденту који се десио. Начелно, делегат се не сме мешати у судијска питања и мора настојати да судије не омета у концентрацији за наставак утакмице. Исто се односи и на разговор са представницима оба клуба или са организатором утакмице. За време полувремена делегат, зависно од његове процене, може остати на свом месту где је био током утакмице и посматрати шта се дешава на трибинама или отићи до свлачионице и сагледавати догађања у рестриктивном простору.

13. Интервјуи

Судијама који суде утакмице Супер, Прве лиге и завршног дела Купа Србије (као уосталом и свим другим судијама), најстрожије је забрањено давање било каквих интервјуа и изјава поводом догађаја за време утакмице. Дужност је делегата да осигура да судије немају проблема у спровођењу ове инструкције.

Делегат према представницима медија треба да има резервисан став и забрањено му је да даје било какве коментаре у вези судија и њихових одлука на утакмици, као и других догађаја на утакмици.

Делегат не сме износити било какве ставове (шпекулације) о могућим дисциплинским казнама које могу да изрекну надлежни органи, а поводом инцидента који су се десили пре, током или после утакмице, нити то може наводити у свом делегатском извештају.

14. Докази

У случају посебног или одређеног озбиљног инцидента, делегат ће настојати да прикупи што је могуће више доказа, а који ће бити од значаја за каснији рад надлежних дисциплинских органа. На пример, то може бити предмет којим је погођен судија, играч или друго службено лице (упаљач, пластична флаша, новчић и сл.). Делегат, такође може тражити извештај-мишљење представника полиције на стадиону и то прикључити свом извештају.

15. Дужности након завршетка утакмице

Након завршетка утакмице делегат неће напустити своје место у ВИП ложи (односно позицију на средини терена), све док се судије и сви играчи оба тима не буду вратили у свлачионице. Посматра се ситуација на терену и да ли постоји неки конфликт између играча или играча и судија. Зависно од атмосфере и догађаја за време утакмице, саветује се делегату да посматра одлазак гледалаца са стадиона (бар једно време), како би био сигуран да је све у реду и да се гледаоци безбедно разилазе.

Након тога, делегат одлази до зоне где су свлачионице, сагледава ситуацију у том сектору и уколико је све у реду одлази у судијску свлачионицу и захваљује се судијама на обављеној дужности. У разговору са судијама сравњује-усаглашава податке о изменама током утакмице, додељеним жутим и црвеним картонима (и разлосима за њихово додељивање) и дискутује о евентуалним инцидентима током утакмице. Са судијским тимом може разменити мишљење о понашању играча и службених лица на клупи за резервне играче и додатној техничкој клупи, што може утицати на оцењивање разних елемената у вези попуњавања обрасца за фер плеј.

У случају да се после утакмице врши допинг контрола, делегат је дужан да доктору који врши контролу, пружи сву могућу подршку.

Делегат затим одлази у делегатску собу, где у миру и самостално сумира чињенице које су релевантне за делегатски извештај. У делегатској соби поред делегата може бити и посматрач суђења, као и лица које делегат позове да би му дали податке који су релевантни за његов извештај.

Делегат, такође треба да се увери да су судије и играчи оба тима у могућности да безбедно напусте стадион, без икаквих потешкоћа. Уколико у томе има неких сметњи и потешкоћа, делегат ће са организаторима утакмице настојати да направи најбољи могући аранжман да се такве ситуације превазиђу.

Делегат у свом извештају апсолутно мора да наведе све инциденте који су се догодили пре, за време и после утакмице, као и све жуте и црвене картоне које је судија доделио играчима оба тима.

Делегат је дужан да свој извештај са утакмице сачини најканије у року од 24 часа од завршетка утакмице заједно са свом пратећом документацијом и попуњеним обрасцем за фер плеј путем информационог система КОМЕТ.

Уколико је на стадиону дошло до озбиљних инцидената и као последица тога значајнијих оштећења на конструкцији стадиона, делегат мора и о томе сачинити детаљан извештај, који ће поспешити и додатним снимљеним фотографијама и послати их на Е-mail Заједнице и ФСС. Овакви извештаји и фотографије помоћи ће у поступку доношења одлука надлежних дисциплинских органа.

Пре напуштања стадиона треба се захвалити организаторима утакмице и уколико је потребно дати им кратке препоруке за боље организовање будућих утакмица.

16. Примена одредби Правилника о превенцији и спречавању намештања резултата

У складу са смерницама УЕФА и ФИФА, Фудбалски савез Србије се јасно определио за превентивне мере и борбу за спречавање намештања резултата фудбалских утакмица. Овај Правилник објављен је у Службеном листу ФСС „Фудбал“, број 12/2013 и има за циљ заштиту интегритета фудбала, са јасно предвиђеним мерама које треба предузимати у циљу спречавања ове негативне појаве. Активну улогу у овом процесу имају и делегати ФСС.

Официр за интегритет ФСС, који се као надлежни орган ФСС бави свим питањима у вези са овом проблематиком, може доставити обавештење службеним лицима (делегат и судије) и играчима лично или преко делегата утакмице, уколико постоји оправдани основ сумње да је утакмица намештена. Достава обавештења може бити путем телефонских и електронских комуникација или лично. Официр за интегритет ће делегата утакмице упознати са свим чињеницама са којима тренутно располаже. Официр за интегритет ће у случају озбиљне сумње око намештања резултата, обавестити делегата да поред уобичајених дужности, нарочито обрати пажњу на: почињене фаулове и ко их узрокује; активности или пропусте судија; интензитет дефанзивне игре у одређеним ситуацијама; грешке у одбрани које је тешко објаснити; грешке других играча које је тешко објаснити; активности голмана; активности трећих страна, посебно појединаца у близини играча или тренерског особља, близу свлачионица или у свлачионицама; да ли се користи телефон од стране чланова стручног штаба и играча током утакмице; остала необична дешавања.

Делегат може од стране Официра за интегритет, који у току провере кредибилитета информације које је добио у вези могућег намештања резултата конкретне утакмице, проценио да је сумња веома озбиљна, добити инструкцију да званичнике клуба обавести да има важну поруку за екипе. Након добијеног обавештења, а најкасније 10 минута пре почетка утакмице делегат одлази у свлачионице и судији и судијама чита следећи текст:

„Моје име је _____ и на данашњој утакмици ја обављам дужност званичног делегата утакмице за _____ (назив степена такмичења) и посетићу свлачионице судија и обеју екипа како бих прочитао важну поруку ФСС. Официр за интегритет је дошао до сазнања да ће можда бити неких непоштених активности да би се утицало на исход данашње утакмице. У овој фази нико се лично не оптужује, и неће бити коментара о сумњама. Само вас обавештавамо да је ова утакмица под специјалним посматрањем директно од стране ФСС. Надамо се да ће се утакмица одиграти у правом духу фер плеја од стране свих страна-учесника. У овом тренутку не могу да дајем било какве друге коментаре. После утакмице ја ћу припремити извештај и Официр за интегритет ФСС ће проценити ситуацију. Хвала на пажњи.“

Након упозорења судија, делегат у пратњи четвртог судије улази у свлачионице екипа, почевши од домаће екипе и чита исти текст као и онај који је прочитао судијама. Делегат спорне утакмице дужан је да у најкраћем могућем року после утакмице састави извештај са прецизним освртом и појашњењем свих догађаја, који би могли да потврде или оповргну сумњу у намештање утакмице и да га достави Официру за интегритет.

Дужност делегата ФСС је да добро проучи Правилник о превенцији и спречавању намештања утакмица, како би се на прави начин упознао са овом изузетно значајном проблематиком.

VII - ЗАДАЦИ ПОСЛЕ ЗАВРШЕТКА УТАКМИЦЕ И ДЕЛЕГАТСКИ ИЗВЕШТАЈ

Након завршетка утакмице делегат има следеће активности:

- у принципу не напушта терен све док судије и сви играчи оба тима безбедно не оду свлачионице. Такође посматра како гледаоци напуштају трибине (нарочито у ситуацији када се могу очекивати инциденти),
- одлази у судијску свлачионицу где са судијама дискутује о инцидентима који су се догодили током утакмице, проверава са судијама детаље у вези замена играча и додељеним жутим/црвеним картонима, добија мишљења судија у вези понашања играча и техничких лица на клупама за резервне играче, а у вези давања оцена везаних за примену Правилника о фер-плеју,
- проверава стање стадиона-трибина уколико је дошло до неких оштећења и фотографише исте,
- уколико је утакмици присуствовао официр за безбедност ФСС у разговору са њим размењује информације у вези безбедности и сигурности, односно инцидентима који су се десили током утакмице,
- пре напуштања стадиона захваљује се организаторима утакмице и евентуално им даје препоруке у циљу побошања организације будућих утакмица.

Делегатски извештај, да би био од користи надлежним органима који воде такмичење и другим органима ФСС, мора да буде детаљан и да садржи елементе који се односе на организацију утакмице, питања у вези са безбедношћу и сигурношћу, стања инфраструктуре на стадиону, понашању играча и службених лица, понашању публике и свим инцидентима који су се десили пре, за време и након завршетка утакмице. Наводи у делегатском извештају су од суштинског значаја за евентуално покретање дисциплинског поступка, као и касније изрицање дисциплинских мера и зато извештај мора бити детаљан, прецизан и објективан.

Делегатски извештај доставља се електронски путем кроз систем КОМЕТ.

Делегатски извештај, поред општих података (имена тимова, резултата, стадиона где се игра утакмица, броја гледалаца, да ли је било ТВ преноса и др.), мора садржати следеће елементе:

1. Инциденти у вези са сигурношћу и безбедношћу

- да ли све прошло без проблема.
- да ли је неко од навијача ухапшен,
- да ли је било инцидента у околини стадиона,
- да ли је било фалсификовања улазница или неовлашћених улазака на стадион,
- да ли су и у случају да је улаз на стадион био бесплатан, штампане улазнице које су се преузимале на благајнама стадиона,
- да ли су пролази/степенице, врата, капије на трибинама били слободни од присуства гледалаца како би се омогућило нормално кретање у случају опасности.

2. Понашање публике/навијача

- пиротехника/бачени предмети на терен/туче на трибинама/улазак навијача на терен/расистичко понашање/политички и увредљиви транспаренти,
- чији навијачи (ког тима) су правили инциденте,
- природа прекршаја са следећим детаљима:

а) Пиротехника

- колико,
- у које време,
- тип пиротехнике (бенгалска ватра, димна бомба, петарда, бакља, „топовски удар“, ракета и др.),
- са ког дела гледалишта је направљен прекршај,
- где је пиротехничко средство бачено (да ли је остало у оквиру трибина или је улетело на терен,
- да ли је неко од играча или службених лица погођен и какве су биле последице,
- шта је изазвало овакво понашање гледалаца,

б) Упад гледалаца на унутрашњи део стадиона (терен, атлетску стазу)

- да ли је то био изолован случај,
- трајање упада, број особа који су утрчали на терен, чији су то били навијачи и др.,
- шта је изазвало овакво понашање гледалаца,
- са ког сектора стадиона су навијачи утрчали на терен,
- понашање редарске службе и службе обезбеђења током трајања инцидента,

в) Насиље

- сукоби/туче између навијача,
- број особа који је био укључен у овакав тип инцидента,
- на ком делу стадиона се десио сукоб и чији су то навијачи били,
- да ли су током сукоба бацани разни предмети (упаљачи, камење, столице и сл.),
- да ли је било напада на играче и службена лица,
- последице.

г) Расистичко понашање и транспаренти и повици са политичким и увредљивим садржајем

- која врста расистичког понашања (расистички транспаренти и ознаке, заставе, имитирање "мајмунског говора" и сл.),
- која врста политичких и увредљивих транспарената са навођењем текста,
- која врста увредљивих повика/скандирања,
- број особа који је био укључен у ову врсту инцидента,
- трајање и чији навијачи су били укључени у овакав вид понашања,
- реакција представника организатора утакмице и службених лица да би се прекинуло овакво понашање (упозорења преко разгласа на стадиону, интервенција комесара за безбедност и редарске службе и др.)

д) Организација безбедности и сигурности на стадиону

- да ли је улазак гледалаца на стадион и контрола улазница била добро организована,
- да ли је на стадиону био довољан број редара, представника обезбеђења и полиције,
- да ли је систем издавања свих врста акредитација за утакмицу добро функционисао.

ђ) Понашање тимова (играча и службених лица)

- да ли је било неких озбиљних-неприхватљивих понашања-инцидента,
- како су се понашали резервни играчи и представници стручних штабова на клупи за резервне играче и "техничком простору", као и службена лица на "додатној техничкој клупи"-5 места.

е) Организација утакмице

- да ли је било пропуста и које области се могу унапредити у будућим утакмицама,
- стање терена.

ж) Услови на стадиону

- инфраструктура,
- да ли постоје седишта без наслона, и да ли седишта и редови нумерисани,
- стање санитарних објеката (да ли постоје и у сектору за гостујуће навијаче, за жене),
- стање и величина свлачионица за играче и судије,
- пунктови за освежење,
- области које би требало унапредити.

з) Услови за рад представника медија

- дати оцену и навести шта треба унапредити у тој области.

Делегат у свом извештају прецизно евидентира добијене жуте и црвене картоне на утакмици, и то:

- презиме и име играча који је добио картон,
- број на дресу играча који је добио картон,
- врсту картона
- у ком минуту тока утакмице је картон додељен,
- разлог за доделу картона:

- а) неспортско понашање као што су мањи фаул, опасна игра или држање противника за дрес или било који део тела. намерно играње руком, вучење, гурање, шутирање лопте након звиждука судије и др.
- б) показивање неслагања са одлуком судије речима или делом или покретима (критиковање одлука, протествовање),
- в) учестано кршење Правила фудбалске игре,
- г) одуговлачење с наставком игре игре,
- д) непоштовање потребне удаљености код наставка игре извођењем корнера или слободног ударца,
- ђ) улазак или поновни улазак на терен или напуштање терена без одобрења судије,
- е) симулирање
- ж) тежи облик фаула, као што је примена прекомерне силе или насилног понашања (опасност за безбедност противника, груб старт, саплитање),
- з) пљување противника или неке друге особе,
- и) онемогућавање противничке екипе да постигне погодак или онемогућавање очигледне прилике за постизање поготка намерним играњем лопте руком,
- ј) онемогућавање противника који се креће према супротном голу у очигледној прилици за постизање поготка, тиме што је начињен прекршај који се кажњава слободним ударцем или казненным ударцем,
- к) коришћење уврељивих, погрдних или простих речи или показивање таквих гестова вулгарног говора и некултурне гестикуклације према противнику, службеним лицима или публици
- л) друга опомена добијена на истој утакмици.

VIII – ИЗВЕШТАЈ О ФЕР ПЛЕЈУ

Поред основног извештаја, делегат је дужан да уради и извештај о Фер плеју, који се налази на платформи информационог система Комет. Образац је урађен на основу Правилника о Фер плеју Фудбалског савеза Србије (налази се на званичном интернету сајту ФСС). Од изузетне је важности да овај образац буде детаљно, исправно и објективно попуњен, јер се клубу чији су се играчи, службена лица и навијачи најбоље понашали током такмичарске сезоне, додељује одговарајуће признање. Делегат приликом попуњавања обрасца може консултовати остала службена лица на утакмици и чути њихова мишљења.

Универзални принципи Фер плеја морају се стално пропагирати и вредновати и зато је стални задатак свих чланова ФСС да интезивно раде на унапређењу стања у овој области, јер ће се на тај начин најбоље популарисати спортски дух и спортско понашање свих актера фудбалске игре.

IX – СТАДИОН

Информације које следе помоћи ће делегату да на стадиону обави све захтеване-потребне дужности.

1. Документа

Поред релевантних докумената за саму утакмицу, делегат ће добити и важећи упитник за стадион који је у питању, а који ће му омогућити да добије све важне информације везане за објекат који је у питању.

У вези овога треба поштовати информације које су садржане у упитнику за стадион, као и одредбе Правилника ФСС о безбедности и сигурности. Од делегата се изричито захтева да осигура поштовање ових прописа и њихову имплементацију на стадиону где се игра утакмица. Делегат треба да упозори организаторе утакмице на евентуално нарушавање ових прописа, да настоји да их заједно са њима исправи и да све неправилности наведе у свом извештају.

2. Правила за седећа места

У складу са Правилником о лиценцирању клубова за такмичење у Супер лиги, стадион на коме се играју утакмице овог такмичења мора да има одговарајући број седећих места (са наслоном висине 30cm). Уколико на стадиону има простора за још гледалаца, а нема седећих места, онда се на простор за стајаћа места може пустити највише онолико гледалаца колико би ту могло да буде уграђено столица.

3. Терен за игру

Организатори утакмице су одговорни да обезбеде да терен за игру буде припремљен у складу са Правилима игре. Судија је појединачно одговоран да се Правила игре поштују, укључујући и одредбе које се односе на терен за игру и друге инсталације. Заједно са делегатом, судије ће после прегледа спортске опреме, обићи терен за игру и уколико се констатују неке неправилности, предузеће мере да се оне исправе. У сваком случају морају се предузети све расположиве мере да се утакмица одигра у духу Правила игре.

Максимална ширина линија које обелажавају ивице терена, као и друге линије унутар терена може бити 12cm. Најважније је да гол линија мора бити исте ширине као што је ширина конструкције гола.

Конструкција гола мора бити беле боје са димензијама 7,32cm (ширина) и 2,44 cm (висина). Никакви додатни елементи се не могу налазити у оквиру конструкције гола.

Није дозвољено комерцијално рекламирање на терену за игру, у простору који ограничава мрежа на вратима, техничком простору и 1 метар од граничних линија од момента када екипе ступају на терен за игру, па док га не напусте на крају првог дела и од момента када се поново врате на терен за игру, па све до краја утакмице. Рекламирање није дозвољено на вратима, мрежама, стубовима и платнима угаоних заставица и ништа од стране опреме (камере, микрофони и др.), не може бити закачено за њих.

Клупски знак/амблем може бити истакнут на корнер заставицама. Није дозвољено његово истицање на гол мрежама, головима и било ком делу терена за игру.

4. Осветљење

Уколико се игра ноћна утакмица, делегат ће са организаторима утакмице проверити исправност уређаја за осветљење и упознати се са мерама које могу бити предузете уколико дође до квара на уређајима или нестанка електричне енергије.

Уколико током утакмице која се игра под светлошћу рефлектора нестане електричне енергије, судија ће зауставити игру а тимови ће отићи у свлачионице. Делегат ће код представника клуба домаћина добити информацију о разлозима нестанка електричне енергије и да ли се исти односи само на стадион или шире.

Покушаће да се одреди колико ће трајати прекид у снабдевању електричном енергијом, односно када ће се укључити резервни систем напајања (уколико постоји на стадиону). У разговору са директором стадиона и лицима задуженим за безбедност и сигурност, као и представницима оба клуба и судијом, потребно је утврдити колико је могуће чекати да се утакмица настави, односно када ће поново бити успостављен рад рефлектора на стадиону. О свему овоме делегат обавештава Директора такмичења. Судија доноси коначну одлуку о прекиду утакмице, а преостало време одиграће се у складу са Пропозицијама такмичења.

5. Привремене (монтажне) трибине

Коришћење монтажних трибина на свим утакмицама Супер и Прве лиге (као и утакмицама завршног дела такмичења за Куп Србије), подлеже правилима УЕФА у овој области и у принципу је забрањено. Уколико на стадиону постоје такве трибине, за време горе наведених утакмица исте не могу бити коришћене, тј. остају затворене за гледаоце или било какву другу употребу.

Под привременим трибинама сматрају се оне трибине које по својству свог материјала, дизајну и конструкцији, јасно указују да ће им употреба бити на ограничени временски период и које нису фиксирани за адекватну основу која може да поднесе терет, што све јасно указује да немају својство сталне инсталације. Као пример привремених трибина, чије коришћење се не сме дозволити, навешћемо оне које су у основи структуре скела, оне које могу бити предмет неовлашћеног склањања или мењања, које нису довољно јаке да се одупру штети која настане случајно (временски услови, кретање масе и сл.), оне које су подигнуте у кратком периоду да би се повећао капацитет стадиона за неку утакмицу у горе наведеним такмичењима.

6. Опште стање стадиона

Делегат ће у свом извештају дати и податке о стању стадиона на коме се игра утакмица (да ли су трибине и столице очишћене, стање санитарних просторија, пунктови за освежење, конфор гледалаца, организација продаје улазница и сл.). Делегат ће организатору утакмице скренути пажњу на евентуалне недостатке и уколико је могуће, наложити да се исти исправе пре почетка утакмице. У сваком случају извештај делегата по овим питањима, послужиће надлежним органима који воде такмичење, да од управе стадиона, односно клуба који ту игра утакмице као домаћин, траже исправљање уочених недостатака и довођење у склад са захтеваним стандардима.

7. Медицинска нега

Делегат ће нарочиту пажњу обратити на опремљеност медицинске собе за негу играча и службених лица, као и да ли су на стадиону предузете друге мере медицинске заштите.

Х – УЛАЗНИЦЕ

Сваки посетилац фудбалске утакмице мора поседовати важећу улазницу.

У такмичењу Супер лиге и Прве лиге Србије (као и у Куп утакмицама), улазнице за седећа места морају имати нумерацију, тј. тачно одређену страну, сектор, ред и седиште на трибини. Улазнице за делове стадиона на којима нема седећих места морају имати назначену страну стадиона и сектор.

Цене улазница морају бити исте за све навијаче, односно не сме се правити разлика у цени између улазница за домаће и гостујуће навијаче.

У складу са одредбама Правилника безбедности и сигурности ФСС на улазницама се морају налазити и све информације које њиховим власницима могу бити од помоћи (назив такмичења, називи екипа, име стадиона, датум одигравања и почетак утакмице). На полеђини улазница, уз план стадиона са ознакама сектора и прилаза, дају се најважнија обавештења о правилима на стадиону (забрана алкохолних пића, уношење опасних предмета, процедура претреса гледалаца и др.).

У складу са прописима УЕФА и ФСС навијачима гостујућег тима мора се обезбедити минимум 5% улазница од капацитета стадиона и то на делу стадиона који је јасно одељен од делова стадиона на којима се налазе навијачи домаћег тима. За потребе руководства противничког тима клуб домаћин је дужан да обезбеди најмање 10 места у ВИП ложи.

Све неправилности у вези горе изнетог делегат је дужан да наведе у свом извештају.

XI – ХИТНА СИТУАЦИЈА ЗБОГ ИНЦИДЕНАТА НА СТАДИОНУ

У случају озбиљног хитног случаја, односно инцидента разне врсте на утакмици, на стадиону, на локацији где се налази контролна соба (за утакмице Супер лиге) или на другом договореном месту (за утакмице Прве лиге Србије), састаће се група за везу. Ову групу дужан је да оснује организатор утакмице и у њој се налазе: шеф полицијских снага на стадиону, комесари за безбедност домаћег и гостујућег тима, специјални контролор за безбедност (ако је присутан на утакмици), директор стадиона, представник медицинске службе и делегат утакмице.

Обавештење о састанку биће дато преко разгласа на стадиону и сва лица из претходног става дужна су да одмах дођу на договорено место. Делегат утакмице води састанак и координира активности на елиминисању инцидента на стадиону.

XII - ОРГАНИЗАЦИЈА УТАКМИЦЕ

1. Заставе

На стадионима где се играју утакмице Супер, Прве лиге и завршног дела Купа Србије морају постојати јарболи, на којима ће у условима домаћих такмичења обавезно бити истакнуте заставе Републике Србије и ФСС. Заставу ФСС клубовима доставља ФСС. Клуб домаћин може истаћи и своју заставу.

Имајући у виду прописе УЕФА препоручује се да стадиони имају пет јарбола. Непоштовање истицања застава делегат ће навести у свом извештају.

2. ТВ камере око терена за игру

ТВ инсталације око терена за игру не смеју представљати било какву опасност за играче, судије и гледаоце. Положај камера не сме ометати видик са клупе за резервне играче и положаја 4. судије, а такође не сме опструисати поглед гледалаца на све делове терена.

Судија и делегат могу захтевати да се промени положај делова ТВ опреме који могу да представљају опасност за учеснике утакмице. Уколико је потребно, ТВ екипи може се пружити одговарајућа заштита са редарима, који ће штитити простор где се они налазе.

Позиција репортера на нивоу терена за игру (2 особе), такође мора бити лоцирана тако да не омета функционисање службених лица на утакмици, а додатне позиције могу се налазити иза оба гола.

3. Позиција представника медија око терена за игру

У принципу, након уласка тимова на терен пред почетак утакмице и постројавања на средини терена, фотографи требају да буду лоцирани иза паноа са рекламама и да одатле сликају играче и судије. Током утакмице не могу мењати своју позицију, а то им је дозвољено само током полувремена.

Представници писаних медија и ТВ и радио коментатори налазе на за предвиђеним позицијама на главној трибини.

4. Поливање терена

У складу са пропозицијама такмичења поливање терена зависи од одлуке клуба домаћина. Поливање терена мора бити завршено 60 минута пре почетка утакмице. Клуб домаћин може организовати и додатно поливање терена које се може обавити у интервалу 10-5 минута пре почетка утакмице, односно у полувремену (најдуже 5 минута). План поливања терена клуб домаћин је дужан да саопшти гостујућем тиму и судијама најкасније 75 минута пре почетка утакмице. Само судија, у складу са околностима и у интересу сигурности играча може променити план поливања терена.

Дужност делегата је да надгледа да ли је поливање терена спроведено у договореним терминима и на свим деловима терена равномерно и да свако одступање од тога (неправилност), наведе у свом делегатском извештају.

5. Висина траве

Уколико уз консултацију са судијом буде установљено да висина траве на терену за игру није оптимална (максимално 3,00 цм), делегат ће то навести у свом извештају, како би се таква ситуација елиминисала за следећу утакмицу.

Уколико се на дан утакмице у преподневним сатима одржава организациони састанак (утакмица високог ризика) и уколико се констатује да висина траве на стадиону прелази 3,00 сантиметра, делегат ће наложити клубу домаћину да изврши "шишање" траве до прописане висине.

6. Загревање пред почетак утакмице

Загревање играча оба тима пред почетак утакмице, не може трајати дуже од 35 минута (најмање 30 минута) и мора бити завршено 10 минута пред почетак утакмице. Загревање се обавља на терену на коме ће се одиграти утакмица. Судија може донети одлуку да се загревање пред утакмицу не обави на главном терену, у случају да такво загревање може озбиљно оштетити терен (у случају временских непогода и сл.). У том случају организатор утакмице мора омогућити други прикладан терен за загревање, који се налази у непосредној близини главног терена.

7. Маскота клуба

Током активности пред почетак утакмице, клуб домаћин може на простор око терена за игру ангажовати појављивање маскоте клуба. Маскота клуба највише може бити у висини/величини нормалне особе. Маскота може бити видљива пре утакмице,

за време полувремена и после утакмице и за то време не сме улазити на терен и технички простор. За време трајања утакмице мора се повући у унутрашњост стадиона.

8. Скупљачи лопти

У случају када лопта напусти терен за игру, мора се што пре вратити играчима, тако да прекид утакмице буде што краћи. У ту сврху клуб домаћин је дужан да ангажује скупљаче лопти (дечаке/девојчице), који ће током утакмице заузети своја места око терена (уобичајено 10-12 позиција). Скупљачи лопти морају да буду едуковани за ту дужност и да имају исти начин понашања када лопту додају играчима домаћег или гостујућег тима (без одуговлачења у предаји лопте, погрешно достављање и др.).

За утакмице Супер, Прве лиге и завршног дела Купа Србије примењиваће се систем са једном или више лопти, што зависи од конфигурације стадиона и од тога шта клуб домаћин уобичајено чини на својим утакмицама. Уколико постоји сумња у функционалност предложеног система, коначну одлуку ће донети судија утакмице. У случају да се утакмица игра са једном лоптом, код 4. судије ће се налазити још две лопте. И у случају да се утакмица игра са више лопти, једна од лопти мора се налазити код 4. судије.

У случају да клуб домаћин није обезбеди довољан број скупљача лопти делегат може захтевати повећање њиховог броја.

Скупљачи лопти морају бити једнообразно обучени.

Неадекватно понашање скупљача лопти делегат је дужан да спомене у свом извештају и да након завршетка утакмице о томе усмено обавести представнике клуба домаћина.

9. Пратиоци играча

Приликом изласка на терен пред почетак утакмице, играчи могу имати пратиоце-децу млађег узраста (препоручује се висина до 140цм). У том случају обе екипе морају имати пратиоце. Деца не могу носити мајице са рекламама одређених производа или спонзора, а евентуални текст поруке на мајицама (нпр. хуманитарна акција и сл.), мора да добије сагласност делегата.

10. Процедура руковања/химна/музика/саопштења преко разгласа

Када играчи и судије излазе на терен пред почетак утакмице, постројавају се на центру терена, 5-10 м од аут линије. У принципу клуб домаћин се поставља лево, а гостујући десно (гледано са централне трибине). Гостујући тим креће да се рукује са судијама, па домаћим тимом, а затим домаћи тим са судијама.

Током одређених утакмица - финална утакмица Купа Србије, свира се национална химна, током које играчи стоје као у формацији пред руковање.

Приликом изласка играча на терен може се користити музика која је специфична за домаћи тим и његове навијаче, а исто у краћем облику може се користити приликом постизања гола за домаћи тим. За време трајања игре не сме се емитовати никаква музика.

Преко разгласа се могу емитовати разне поруке (поруке добродошлице за гостујуће навијаче, упозорења навијачима да прекину са коришћењем пиротехнике и сл.).

У случају горе наведених принципа делегат има право да скрене пажњу клубу домаћину да прекине са некоректним понашањем. Све некоректности делегат је дужан да наведе у свом извештају.

11. Коришћење великог екрана/семафора

Велики екран који може бити инсталиран на стадиону користи се као семафор за показивање времена и резултата утакмице, као и за давање важних порука гледаоцима и рекламне сврхе.

Директан ток утакмице може се преносити преко ових екрана. Поновљени снимци могу се користити само у случају када је лопта ван игре, за време полувремена и после завршетка утакмице. У том случају морају се поштовати следећа правила:

- поновљени снимци не смеју имати утицај на ток утакмице,
- не смеју се приказивати евентуалне спорне ситуације које би могле да доведу до нереди на трибинама међу навијачима (нпр. дискутабилна ситуација око недосуђеног/досуђеног казненог ударца са 11 метара, признат/непризнат гол, офсајд, искључење играча и сл.),
- не сме довести у сумњу ауторитет или интегритет било ког службеног лица на утакмици или играча.

Клуб домаћин је дужан да обезбеди стручно лице које ће водити рачуна да се на великом екрану појављују само дозвољени садржаји.

На великим екранима/семафорима када се региструје колико је времена протекло од почетка утакмице, мора се водити рачуна да време буде заустављено после 45 минута, односно 90 минута, након стављања сата у покрет. Такође о овоме се мора водити рачуна приликом играња продужетака (2 x 15 минута).

Делегат је дужан да све некоректности у коришћењу великог екрана наведе у свом извештају.

12. Предигра/други догађаји пред почетак утакмице

У принципу предигре на утакмицама или други забавни садржаји могу се дозволити само у случају да не нарушавају квалитет терена или да немају други негативан ефекат на утакмицу. Одлуке о предиграма на утакмицама Супер и Прве лиге и Купа Србије у начелу доноси такмичарски орган. Сви догађаји пред почетак утакмице не смеју нарушити договорени почетак утакмице.

Догађаји који претходе утакмици не смеју имати било какав политички садржај или такав карактер да доведу навијаче у сукобе.

Овакви догађаји могу се одржавати и током полувремена али никако не смеју ометати загревање резервних играча на терену.

Употреба пиротехнике апсолутно није дозвољена. Ватромет се може организовати ван простора стадиона (а да буде видљив на стадиону), само уз претходну сагласност надлежног државног органа и такмичарског органа Заједнице, Удружења или ФСС.

Клуб домаћин је одговоран за организацију свих горе наведених догађаја, а све неправилности делегат ће регистровати у свом извештају.

13. Минут ћутања

Државни орган или ФСС може наложити да се пред почетак утакмице одржи минут ћутања. Такође, клуб домаћин може упутити органу који води такмичење захтев да се одржи минут ћутања посвећен истакнутом члану тог клуба (бивши фудбалер, функционер и сл.). Надлежни такмичарски орган писмено ће одговорити клубу који је поднео захтев за минутом ћутања.

У случају да се непосредно пред утакмицу клуб обрати делегату са захтевом за минутом ћутања, делегат ће контактирати специјални телефонски број и од надлежног представника ФСС или такмичарског органа добити или не сагласност за ово.

Делегат је дужан да са одлуком у вези минута ћутања правовремено обавести све учеснике утакмице и да их упозна са уобичајеном процедуром у таквим ситуацијама (22 играча и тројица судија стоје око круга на центру игралишта). Преко разгласа спикер позива све учеснике утакмице да се ода почаст одређеној особи/особама.

Играчи клубова/клуба могу носити и црни флор на рукаву, као одавање почести преминулом/преминулим, што такође подлеже одобрењу делегата, односно надлежног такмичарског органа.

Све горе наведене активности не смеју утицати на правовремени почетак утакмице.

14. Долазак тимова и службених лица на стадион

Да би се осигурала правилна и благовремена припрема за одржавање утакмице, као и договорени почетак утакмице тимови су дужни да на стадион дођу најкасније 75 минута пред почетак утакмице. Делегат је дужан да на стадиону буде 90 минута пре почетка утакмице (2 сата за утакмице високог ризика), а судије су дужне да на стадиону такође буду најмање 90 минута пред почетак утакмице. У случају да је у питању утакмица високог ризика, делегату се препоручује да на стадиону буде и раније, а зависно од ситуације, степена ризика и спровођења плана превентивног деловања. Такође, у случају лоших временских услова, делегат треба раније да буде на стадиону и да заједно са представницима клуба домаћина покуша да створи услове за одигравање утакмице.

Познато је да припрема играча за утакмицу захтева одређено време (пресвалачење, загревање), тако да у случају оправданог кашњења, време почетка утакмице се може прилагодити ситуацији. Оваква одлука увек се доноси уз консултације судије и делегата, два тима и комесара за безбедност.

При доношењу овакве одлуке, мора се имати у виду препорука Медицинске комисије УЕФА да играчи имају најмање 20 минута времена за загревање.

Све чињеницама у вези кашњења неког тима на утакмицу, делегат ће навести у свом извештају.

15. Играчи и преглед докумената за идентификацију играча

Списак играча (11 у стартној постави и 11 резерви), заједно са именима лица која ће седети на клупи за резервне играче (6 службених лица клубова) и 5 службених лица који ће седети на додатној техничкој клупи представници клубова достављају делегату најкасније 60 минута пре почетка утакмице.

Клубови су одговорни за исправност наступа својих играча и судија и делегат по тим питањима не треба да изнесе своја мишљења. Уколико један клуб има приговор на наступ појединог играча из противничког тима, дужност делегата је да о томе обавести други тим и да их још једном подсети да су они одговорни за евентуални неисправан наступ њиховог играча. Делегат ће у свом извештају навести да ће уследити писмена жалба на наступ појединог играча.

Клуб који сматра да је противнички играч неправилно наступио на утакмици, писмену, формалну и образложену жалбу доставља најкасније у року од 48 часова од завршетка утакмице органу који води такмичење.

16. Клупа за резервне играче, клупа са 5 додатних техничких седишта, простор за загревање

О томе којем тиму ће припасти која клупа за резервне играче одлучује клуб који је домаћин утакмице и који традиционално користи одређену клупу. Уколико се игра финална утакмица Купа Србије или утакмица баража на неутралном терену, у принципу клуб који је формално одређен као домаћин, налазиће се на левој, а „гостујући“ тим на десној страни.

На главној техничкој клупи могу седети 11 резервних играча и 6 службених лица клуба, од којих један обавезно мора да буде клупски доктор. Уколико клупе за резервне играче имају више столица од предвиђених (17), остале столице морају бити прекривене одговарајућим пресвлакама.

Техничка клупа са додатних 5 седишта мора се налазити ван техничког простора (поред или иза главне клупе) и на њој се могу налазити само лица коју дају техничку подршку тиму (тренери, физиотерапеути, економи). Од главне клупе мора бити удаљена најмање 5 (пет) метара и са ње мора бити омогућен прилаз свлачионицама, као и за остале играче и чланове стручног штаба. Имена лица која седе на додатној техничкој клупи, морају се унети у записник утакмице.

Играчи који нису наведени у записнику као резервни играчи не могу седети на главној клупи и додатној техничкој клупи.

Зону за загревање резервних играча током трајања утакмице (иза првог помоћног судије или иза гола), одређује судија утакмице и то саопштава делегату и представницима клубова. У исто време могу се загревати највише три играча једног тима, што контролише четврти судија. Играчима који се загревају инструкције може да даје један тренер који је пријављен у протокол утакмице.

Судије се загревају у за то предвиђеном простору (централни део терена, преко пута главне трибине - ВИП сектора).

Правилну примену горњих правила током утакмице контролишу четврти судија и делегат, који су дужни, да у случају непоштовања истих, одмах захтевају њихово поштовање и правилну примену.

Сва непоштовања горе наведених правила делегат ће навести у свом извештају.

17. Замена играча који су се повредили током загревања

Када се играч чије име је унето у записник утакмице (који је 60 минута пре почетка утакмице достављен судији, делегату и тимовима и ако утакмица још није почела), повреди током загревања, исти може бити замењен са новим играчем, који је наведен у записнику као један од једанаест резервних играча. Делегат може захтевати од клуба који је извршио овакву замену (од клупског лекара), да надлежном такмичарском органу, у року од 24 сата од завршетка утакмице, достави валидан и детаљан медицински извештај, којим се потврђује да је у питању била повреда теже природе. Такмичарски орган ће исти проследити Медицинској комисији ФСС, која ће дати став по овом питању.

У случају да је дошло до овакве замене, иста се мора унети у записник. Делегат о измени обавештава судију, противнички тим и официра за медије (као и допинг контролу ако је присутна).

Да би квота од једанаест резервних играча остала непромењена, дозвољено је да иста допуни са играчем који првобитно није био унет у записник али који мора бити на списку лиценцираних играча тог клуба у текућој сезони, тако да број играча који се током утакмице налазе на клупи за резервне играче остаје несмањен (11).

Захтеви за измену играча у смислу горе наведеног, а који нису условљени повредом на загревању, неће се прихватити. Замењени играч не може седети на клупи за резервне играче или на додатној техничкој клупи.

18. Суспендовани играчи

У Правилима игре-Правило 12. наведено је да играч или резервни играч који су током утакмице добили црвени картон морају напустити терен и технички простор.

Суспендовани-кажњени играчи не смеју седети на клупи за резервне играче, додатној техничкој клупи, нити се током утакмице могу налазити на на било ком другом делу терена, што се односи и на све следеће утакмице за које им се изречена казна односи. Ово практично значи следеће:

- суспендовани играч не може бити на било ком делу терена током трајања утакмице (укључујући и полувреме),
- може бити на терену пре и после утакмице,
- може давати интервјуе у зони за флеш интервјуе или ТВ студију унутар стадиона пре и после утакмице, као и у полувремену,
- мође давати интервјуе поред терена пре и после утакмице,
- не може давати интервјуе на терену за време полувремена.

19. Суспендовани-кажњени тренери и друга техничка лица

Тренер тима, који је од стране дисциплинских органа ФСС **кажњен забраном вођења тима на утакмици**, мора се придржавати следећих правила:

- може учествовати на конференцији за штампу, која се одржава дан уочи утакмице,
- по доласку на стадион мора одмах отићи на трибине, што значи да му није дозвољен одлазак у свлачионицу, терен или технички простор током читавог трајања утакмице,
- утакмицу може пратити само са трибина и не сме комуницирати са особама које се налазе на клупи за резервне играче од момента доласка на стадион до завршетка утакмице,
- петнаест минута након завршетка утакмице, може ући у свлачионицу свог тима и бити доступан представницима медија ради интервјуа. На уобичајеној конференцији за штампу после завршетка утакмице, биће присутан помоћни тренер који је водио тим на тој утакмици, уколико суспендовани тренер не жели да буде присутан на истој.

Тренер који је током утакмице искључен од стране судије, мора се одмах удаљити са терена за игру и непосредне околине (техничког простора и тунела) и може отићи на трибине или у свлачионицу. Може седети на трибинама све док његово понашање не буде почело да омета гледаоце у посматрању утакмице или да утиче на нормалан ток утакмице. Ово практично значи следеће:

- искључени тренер може отићи на трибине или у свлачионицу,
- уколико се налази на трибини може отићи у свлачионицу током полувремена, где може да комуницира са играчима и техничким особљем,
- није му дозвољено да директно или индиректно комуницира током утакмице са било ким који седи на клупи за резервне играче. Није му дозвољена директна комуникација са играчима и техничким особљем у периоду након завршетка утакмице и почетка продужетака или након продужетака и извођења казних удараца са 11м,
- искључени тренер не може присуствовати конференцији за штампу после утакмице.

Све претходно односи се и на искључење са утакмице било ког од техничких лица који седе на клупи за резервне играче/додатној техничкој клупи. Једини изузетак односи на тимског доктора, који због изузетне важности медицинске заштите играча, може остати на клупи за резервне играче и даље обављати своју функцију.

Делегат ће у свом извештају навести све чињенице везане за адекватно или неадекватно понашање тренера у горе наведеним ситуацијама.

20. Утакмица у условима великих врућина

У случају да се током утакмице очекују велике врућине (ако очекивана температура прелази 32 степена), делегат може обавестити све учеснике утакмице да ће се током утакмице (у сваком полувремену по једном), применити пауза за освежење играча. Клуб домаћин треба да припреми воду/лед/свеже убрусе и сл, који ће се налазити поред терена, код клупа за резервне играче. Пауза за освежење ће бити примењена од стране судије утакмице у 30. и 75. минути и трајаће око 1 минута. За време паузе сат који мери време на стадиону, наставиће да ради.

Такође, током утакмице играчи могу да се освежавају и пију из пластичних флаша, које им могу бити додане (не бачене) из техничког простора. Такође, флаше са водом могу бити распоређене око терена, да би их играчи користили током прекида игре. Тимови морају користити сопствене флаше са водом, због могућих импликација на допинг контроли.

21. Утакмица у зимским и условима великих хладноћа

У складу са препорукама Медицинске комисије УЕФА, уколико је температура на стадиону 60 минута пре почетка утакмице -15°Ц (и нижа), утакмица ће се одиграти само у случају ако су оба клуба сагласна.

Снег и магла могу отежати нормално одигравање утакмице и зато утакмица у таквим условима може каснити са почетком, бити прекинута или отказана. Делегат ће приликом доласка на стадион проверити да ли је клуб домаћин припремио тзв. "зимске лопте". Уколико је терен прекривен снегом линије на терену треба да буду исцртане у црвеним, плавим или наранџастим бојама (уколико сав снег није претходно очишћен).

22. Утакмица која се игра без присуства публике

У условима када је клуб домаћин од стране надлежних дисциплинских органа ФСС кажњен мером да утакмицу игра без присуства публике, примењују се одговарајуће одредбе Дисциплинског правилника ФСС.

На утакмицама које се због казне изречене клубу, играју без присуства публике, могу бити присутни: делегат и судије утакмице; клубови са по 75 чланова, укључујући играче који су пријављени у записнику утакмице и остала службена лица која се, у складу са одговарајућим пропозицијама такмичења, налазе на клупама за резервне играче; дежурни лекар, 2-3 болничара са носилима и возач дежурних санитарских кола; потребан број полицајаца и 4 редара; чланови одговарајућих техничких служби (електрично осветљење, водоинсталације, против-пожарна заштита и сл.) с тим што делегат одобрава потребан број ових лица; дечаци - сакупљачи лопте; представници средстава информисања (штампа, радио и телевизија) са уредним акредитацијама, као и представници ФСС, Заједнице фудбалских клубова Супер лиге, односно Удружења фудбалских клубова Прве лиге Србије.

23. Коришћење логоа и амблема

Презентовање логоа или амблема клуба, савеза, такмичења и сл. на терену за игру, мрежама на головима и површинама које оне обухватају није дозвољено. Клубски лого/амблем клуба може бити истакнут на корнер заставицама.

24. Процедура у вези анти-расизма

Правила која се промењују у случају појаве расистичког понашања гледалаца на стадиону дата су у прилогу 1. Овог Упутства. УЕФА је овај принцип увела још 2009. године, а ФСС је почео да га примењује неколико година касније. Суштина је да се борба против расизма и других негативних појава на утакмицама води не само пре утакмице (превенција) и после утакмице (дисциплинске мере), него да се такво понашање спречи и конкретним мерама током саме утакмице. Зато је установљена процедура тзв. „три корака“, што значи да се утакмица са оваквим инцидентима може привремено зауставити, привремено прекинути и трајно прекинути.

Делегат је дужан да приликом доласка на стадион провери са клубом домаћином да ли су одговарајућа документа-прогласи спремни и налазе се на располагању особи која је спикер на разгласу.

Примену правила „три корака“ може тражити судија уколико оцени да ситуација на стадиону то захтева. Делегат (уколико се налази у ВИП ложи) одлази до судије и обавља консултације са њим. Делегат, уколико уочи негативно понашање навијача, може преко четвртог судије тражити од судије да прекине игру и поступи у складу са наведеним правилом (коначна одлука по овом питању је у надлежности судије)

Ступањем на снагу овог Упутства, престаје да важи Упутство за рад делегата Фудбалског савеза Србије на утакмицама Супер лиге, Прве лиге Србије и завршног дела такмичења за фудбалски Куп Србије.

Ово Упутство ступа на снагу даном објављивања у Службеном листу ФСС "Фудбал".

Ово Упутство примењиваће се почев од такмичарске сезоне 2020/2021.

ПРЕДСЕДНИК
Славиша КОКЕЗА, с.р.

ПРИЛОГ 1.

Текст Упутства објављен је Службеном листу ФСС „Фудбал“, ванредни број I/2013 од 25.02.2017. године

На основу члана 47. Статута Фудбалског савеза Србије (Службени лист ФСС "Фудбал", ванредни број 2/2012), Извршни одбор ФС Србије, на седници одржаној 25. фебруара 2013. године, донео је

У П У Т С Т В О
ЗА СЛУЖБЕНА ЛИЦА ФС СРБИЈЕ НА УТАКМИЦАМА СУПЕР И ПРВЕ ЛИГЕ И
ЗАВРШНОГ ДЕЛА ТАКМИЧЕЊА ЗА КУП СРБИЈЕ

Члан 1.

Констатује се да је ниво недоличног понашања одређеног дела гледалаца на фудбалским утакмицама у Србији прешао праг толеранције и да у том смислу треба предузети хитне мере да би се овакво понашање, које је супротно свим важећим законским и другим актима, као и основним спортским и етичким принципима, сузбило и одстранило са стадиона у Србији.

У циљу спречавања недоличног понашања гледалаца-навијача на утакмицама Супер и Прве лиге и завршног такмичења за фудбалски Куп Србије, доноси се ово Упутство, које су службена лица ФСС дужна да примењују на свим утакмицама у овим такмичењима.

Под недоличним понашањем у смислу става 2. овог члана, сматрају се сви видови увредљивог навијања, вређања играча и других актера утакмице по основу расне, верске, етничке или политичке припадности и истицање транспарената са таквом садржином, као и случајеви предвиђени чл. 19. и 20. Правилника о безбедности и сигурности на фудбалским утакмицама (Службени лист ФСС, ван. бр. I/2007).

Члан 2.

У случају инцидената, односно недоличног понашања из члана 1. став 3 овог Упутства, службена лица ФСС ће примењивати тзв. "три корака", и то:

1. Озбиљни инциденти - Први корак: Заустављање утакмице

Када судија утакмице буде упозорен од стране делегата ФСС на утакмици (а преко 4. судије), да се на трибинама дешавају озбиљни инциденти, а који су предмет овог упутства и који имају озбиљан значај и интезитет, он ће, а у смислу Правила игре (број 5), зауставити ток утакмице и затражити да се преко разгласа на стадиону упути порука гледаоцима-навијачима, да одмах престану са недоличним понашањем.

Утакмица ће се наставити када саопштење буде прочитано преко разгласа.

2. Озбиљни инциденти - Други корак: Привремени прекид утакмице

Ако недолично понашање гледалаца-навијача није престало, а након предузетог "првог корака", тј. показало се да саопштење преко разгласа није

дало позитивног ефекта, делегат ФСС ће преко 4. судије упозорити судију, који ће прекинути утакмицу на одређени период (од 5-10 минута) и захтевати од тимова да оду у свлачионице.

За време периода прекида утакмице (5-10 минута), судија ће поново затражити да се преко разгласа прочита текст, којим се публика-навијачи позивају да одмах престану за недоличним понашањем-проблематичним навијањем и да наставак таквог понашања може довести до трајног прекида утакмице.

За време прекида утакмице судија ће консултовати са делегатом ФСС, комесаром за безбедност ФСС (ако је одређен за ту утакмицу), комесарима за безбедност клубова, руководиоца полиције на стадиону и директором стадиона на којем се игра утакмица, око могућих даљих мера и могућности да се утакмица трајно прекине.

3. Озбиљни инциденти - Трећи корак: Трајан прекид утакмице

Ако недолично понашање гладалаца-навијача и даље није престало, а након наставка утакмице после паузе од 5-10 минута, што значи да и "други корак" није дао ефекта, судија ће дефинитивно прекинути утакмицу. Као и у претходним корацима, делегат ФСС ће преко 4.судије сигнализирати судији да недолично понашање-навијање није престало и да је потребно предузети даље мере.

Међутим, свака одлука судије да трајно прекине утакмицу у датим околностима, може бити донета само након предузетих свих могућих мера, и сагледавања могућих последица по безбедност играча и гладалаца, општу безбедност и угроженост инфраструктуре на стадиону и наравно уз обавезну и детаљну консултацију са делегатом ФСС, комесаром за безбедност ФСС (ако је одређен за ту утакмицу), руководиоца полиције на стадиону, официрима за безбедност клубова и директором стадиона (односно члановима групе за везу у смислу одредаба Правилника о безбедности и сигурности на фудбалским утакмицама). У принципу, сва наведена лица треба да се сложе по овом питању.

Члан 3.

Саставни део овог Упутства чини текст прогласа, који се на стадиону, преко разгласа саопштавају гледаоцима, пре почетка утакмице и током предузимања мера предвиђених у "три корака".

Сваки клуб члан Супер и Прве лиге, као и онај који се такмичи у завршном делу такмичења за Куп Србије, дужан је да има припремљен текст, за сваку ситуацију описану у "три корака".

Делегат ФСС дужан је да приликом доласка на стадион (најмање 90 минута пре почетка утакмице), провери да ли је на стадиону спреман текст саопштења у случају инцидента по расној, етничкој, верској, политичкој или сличној основи, као и случајевима предвиђеним у чл. 19. и 20. Правилника о безбедности и сигурности ФСС.

Члан 4.

Ово Упутство ступа на снагу даном објављивања у Службеном листу ФСС "Фудбал".

ПРЕДСЕДНИК
Томислав КАРАЏИЋ, с.р.

ПРИЛОГ 2.

ТЕКСТ САОПШТЕЊА У СЛУЧАЈЕВИМА НЕДОЛИЧНОГ ПОНАШАЊА ГЛЕДАЛАЦА-НАВИЈАЧА НА ФУДБАЛСКИМ СТАДИОНИМА

Делегат ФСС на утакмицама Супер и Прве лиге и завршног такмичења за Куп Србије, дужан је да приликом доласка на стадион (најмање 90 минута пре почетка утакмице), провери да ли је на стадиону спреман текст прогласа у случају инцидената по расној, етничкој, верској, политичкој или сличној основи, као и случајевима из чл. 19. и 20. Правилника о безбедности и сигурности ФСС.

Саопштење пре почетка утакмице:

Проглас се чита непосредно пред почетак утакмице, приликом изласка играча на терен:

"Поштовани посетиоци фудбалске утакмице _____ - _____, добро дошли на стадион _____. Желимо вам да уживате у данашњој (вечерашњој) утакмици. Молимо Вас да имате у виду да у фудбалском спорту нема места изражавању било каквих форми расизма и етничке, верске, политичке или било какве друге нетрпељивости и да у том смислу навијате за свој клуб фер и спортски. Такође, вас молимо да се у свему придржавате правила понашања на стадиону и да не користите било каква пиротехничка и друга средства, чије је уношење на стадион забрањено".

Прво саопштење:

"Поштовани посетиоци,

Молимо вас за мало пажње. Ово је важно сигурносно обавештење.

Због уоченог расистичког понашања (увредљивог навијања, вређања играча и других актера утакмице или политичких парола) или другог недоличног понашања дела гледалаца, које угрожава (омета) ток утакмице, судија даје напомену да може да прекине утакмицу.

Расизам (увредљиво навијање, вређање, политичке паролe) или коришћење пиротехнике на фудбалским стадионима не сме бити толерисано. Молимо вас да имате у виду, односно да ову поруку најозбиљније схватите, да ће у случају наставка оваквог понашања утакмица бити прекинута - привремено или трајно.

Уживајте у фудбалу и реците гласно и јасно **НЕ расизму (неспортском навијању)**.

Хвала вам на разумевању".

Друго саопштење:

"Поштовани посетиоци,

Молимо вас за мало пажње. Ово је важно сигурносно обавештење.

Због чињенице да је расистичко (увредљиво навијање, вређање играча и других актера утакмице, политичких парола), понашање у гледалишту настављено (или прекомерна употреба пиротехнике), утакмица се привремено прекида на _____ минута (5-10). Тимови ће отићи у свлачионице.

Још једном вас подсећамо да расизму (увредљивом навијању, вређању играча и других актера утакмице, политичким и другим неприкладним паролама) и другим врстама неспортског навијања на фудбалским стадионима не сме бити места и да такве појаве неће бити толерисане. Ако се овакво понашање публике (навијача) настави, утакмица ће бити трајно прекинута, а адекватне дисциплинске и друге мере ће бити предузете према гледаоцима и клубовима.

Понављамо, утакмица ће се трајно прекинути уколико се овакво понашање настави.

Захваљујемо се на пажњи".

Треће саопштење

"Поштовани посетиоци,

Молимо вас за мало пажње. Ово је важно сигурносно обавештење

Са жаљењем вас обавештавамо да је, због континуираног расистичког (увредљивог навијања, вређања играча и других актера утакмице, политичких парола) понашања међу гледаоцима, које омета ток утакмице (или прекомерне употребе пиротехничких средстава), **судија одлучио да трајно прекине утакмицу**. Понављамо: **Утакмица је трајно прекинута**. Моле се сви гледаоци да у миру и реду напусте стадион.

У интересу безбедности, сви гледаоци се моле да следе инструкције редара и других лица задужених за сигурност на стадиону.

Даље изјаве и информације о последицама прекинуте утакмице добићете путем средстава јавног информисања и интернет сајта клуба".

ПРИЛОГ 3.**Упутство за службена лица ФСС за решавање кризних ситуација****І - Увод**

Главни циљ ФС Србије, а у складу са принципима УЕФА и ФИФА је да се утакмице играју и да се заврше у духу правила и спортској атмосфери на стадиону. Зато сви актери фудбалске утакмице треба да се понашају у складу са овим циљем и да своје активности и деловање подреде томе. Прекид утакмице је свакако непожељна опција али је у неким-посебним случајевима и једино решење, којим би се гарантовала безбедност и сигурност на стадиону. Зато је у случају неке кризне-хитне ситуације, и прекида или отказивања утакмице, од виталне важности да се прати

правилан процес одлучивања и да сва службена лица на стадиону делују усклађено и у складу са својим овлашћењима.

Улоге службених лица на утакмици, а чије функције им дају овлашћења да учествују у решавању кризних ситуација, су следеће:

Судија – има апсолутна овлашћења да примени Правила игре и право да **заустави, прекине** или **откаже** утакмицу због спољних утицаја било које врсте.

Делегат утакмице – је одговоран за обезбеђење адекватне организације утакмице и поштовање пропозиција такмичења (као и других прописа), а посебно прописа који регулишу ред и безбедност унутар и ван стадиона пре, током и после утакмице.

Комесар за безбедност ФСС (специјални контролор за безбедност) – посматра, процењује и саветује по питању безбедности и сигурности на утакмицама за које је одређен. Комесар за безбедност се одређује у само одређеним случајевима (утакмице тзв. „високог ризика“).

Такмичарски орган – орган који води такмичење (Директор лиге, Комесар за такмичење, Такмичарска комисија) је оперативна јединица администрације (Заједнице, Удружења, ФСС), која обавља мониторинг и даје подршку у организацији утакмице и решавању кризних ситуација.

II - Припрема и планирање утакмице

1. Иницијална процена ризика од стране Такмичарског органа

Пред сваку утакмицу такмичарски орган процењује ризик утакмице на основу следећег:

- а) скорашња историја иницидената у вези са било којом од екипа;
- б) познато ривалство између навијача те две екипе;
- в) опште политичко/безбедносне ситуације у земљи/граду
- г) посебне врсте информација које могу бити спонтано достављене од стране екипа или органа власти
- д) остали елементи који су релевантни за сигурносни профил утакмице.

На основу процене ризика, такмичарски орган може да одреди комесара за безбедност, као подршку делегату утакмице, као и да би се обезбедио стручни саветодавац за екипе у вези са организацијом безбедности и сигурности на утакмици. Алтернатива томе је да, делегат буде стручан- посебно обучен и да има искуство по питањима безбедности и сигурности, тако да може бити одређен када степен ризика ствара одређену забринутост око организације утакмице.

2. Дани пред утакмицу

У данима који претходе утакмици такмичарски орган и клубови који учествују у утакмици морају да размене информације у вези са безбедношћу и сигурношћу на конкретној утакмици. То се посебно односи на:

- а) информације које размењују такмичарски орган и клуб домаћин
- б) информације које размењују такмичарски орган и клуб гост

- в) информације које такмичарски орган доставља делегату/комесару за безбедност ФСС
- г) разговоре између комесара за безбедност и клуба домаћина
- д) разговоре између такмичарског органа, делегата и комесара за безбедност.

3. Дан утакмице-организациони састанак

На дан утакмице, када утакмица има карактер тзв. „високог ризика“, на стадиону где се утакмица игра одржаће се организациони састанак (10,30 часова). На састанку се разматрају општа организациона питања, а посебно питања у вези безбедности и сигурности. Циљ састанка је да се детаљно разговара о безбедносним темама и мерама које треба предузети. Свака тачка деловања и повезаних одговорности се мора јасно дефинисати. Састанку присуствују делегат, комесар за безбедност, комесари за безбедност клубова, комесар за безбедност Заједнице/Удружења, директор стадиона са сарадницима, представници полиције, медицинске службе, ватрогасне службе, као и остале заинтересоване стране. Могу се обавити и појединачни разговори делегата и комесара за безбедност ФСС са представницима клубова. После састанка треба обићи све делове стадиона како би се још једном сагледали пратећи објекти, приступни прилази, сегрегација навијача, услови у сектору за гостујуће навијаче и констатовало стање на самој инфраструктури, како би евентуална оштећења могла записнички да се констатују после утакмице.

Сврха организационог састанка на дан утакмице је разговор о свим аспектима око утакмице, посебно оним у вези са безбедношћу. Састанак је од кључног значаја за делегата, односно комесара за безбедност да би били сигурни да је све у вези са безбедношћу на месту и постављено, да су размотрени сви познати ризици и да се до детаља разраде договори око решавања свих текућих ситуација које могу постојати. Сиже састанка у вези са безбедношћу треба да се презентује свим странама којима треба презентирати и све ажуриране податке. Делегат мора да се постара да су све стране задовољне са организацијом безбедности. Све нерешене тачке, поступци или теме морају се записати, а јасни поступци и одговорности дефинисати.

Мора се договорити састав "групе за везу" због лакшег начина саветовања и размене информација током утакмице. У тој групи морају да се налазе све дотичне стране, укључујући (али без ограничења само на њих) делегата, комесара за безбедност, представника сваког клуба (комесари за безбедност), полицију, ватрогасну и медицинску службу. Делегат мора да прикупи имена, позиције и бројеве мобилних телефона оних особа које ће формирати део ове најважније консултантске групе.

Делегат би требало до се постара да се, у случају хитне ситуације, сазове састанак групе за везу преко система јавног оглашавања на стадиону, или преко великог екрана. Делегат ће замолити особу која је главни контакт клуба домаћина да се састанак сазове. Све стране морају јасно да буду упознате са тим где је место састанка, а то се одређује на организационом састанку на дан утакмице. Прилази морају бити дефинисани, као и све мере потребне за гарантовање брзог транзита чланова групе за везу до места састанка (нпр. посебни редари који ће бити обавештени о томе да треба да испрате чланове групе за везу до места састанка, или посебни беџеви за приступ састанку).

Делегат и комесар за безбедност морају да установе јасне линије комуникације са вишим представником организатора утакмице који има овлашћење у вези са

питањима безбедности и сигурности на стадиону. По доласку делегата увек мора да прати члан клуба који има радио везу са контролном собом на стадиону.

4. Криза изазвана због безбедносно/сигурносних разлога

Ако судија одлучи да утакмица не може да почне или мора бити прекинута због питања безбедности или сигурности, делегат и комесар за безбедност ФСС (тамо где је одређен) морају да предузму хитну акцију да би проценили ситуацију и проверили да је све предузето од стране организатора утакмице да утакмица почне/настави се безбедно и сигурно. Службена лица ФСС би требало да предузму следеће кораке. Ако комесар за безбедност није одређен, делегат преузима његове обавезе, где год је то могуће.

а) Делегат

- Обавља почетно посматрање и процену безбедносне и сигурносне ситуације.
- Повезује се са комесаром за безбедност (тамо где је одређен) и са њим координира поступак.
- Без одлагања обавештава такмичарски орган да се десио неки инцидент и остаје у контакту да би дао нове информације и добио подршку.
- Иде на ниво терена или у простор тунела да би успоставио директан контакт са судијом.
- Сазива и присуствује састанку групе за везу и полицијом.
- Добија информације директно од организатора утакмице по питањима безбедности и сигурности на стадиону.
- Обезбеђује да су правилници и процедуре ФСС јасне и бележи сваки прекршај.
- Прави ревидирану процену безбедносне и сигурносне ситуације и предузетих поступака.
- Консултује се са комесаром за безбедност (тамо где је одређен).
- Замоли представника организатора утакмице који има овлашћење у вези са питањима безбедности и сигурности на стадиону или полицију да потврде да ли безбедносна и сигурносна ситуација омогућава да се утакмица настави или не.
- Узима у обзир следеће:
 - Организатор утакмице или полиција су одговорни за безбедност и сигурност на стадиону, и ако они наведу да утакмица мора да се одложи, прекине или откаже јер безбедност и сигурност не могу бити обезбеђени, делегат би требало да саветује судију да не почиње/наставља утакмицу.
 - Ако стадионске власти/полиција наведу да је безбедност гарантована и делегат, комесар за безбедност (тамо где је одређен) и судија су сигурни да су званичници и играчи безбедни и сигурни, утакмица би требало да се настави.
 - Ако стадионске власти/полиција наведу да је безбедност гарантована, али делегат (уз консултацију са комесаром за безбедност, тамо где је одређен), на основу своје властите процене и посматрања, није сигуран да је то случај, и даље може да саветује судију да не почиње/наставља утакмицу.
 - Ако организатор утакмице/полиција траже да се утакмица настави због одржавања реда на стадиону, делегат мора пажљиво да размотри тај захтев и о томе разговара са судијом и комесаром за безбедност (тамо где је одређен).

Приоритет је обезбедити безбедност играча и званичника утакмице, и то мора бити процењено пре него што се донесе коначна одлука.

- О новим информацијама обавештава такмичарски орган.
- Разговара о ситуацији са судијом.
- На основу горе наведеног поступка, саветује и кратко објашњава судији да:
 - безбедносна и сигурносна ситуација дозвољава да се утакмица настави, или да
 - утакмица не може да се настави, због безбедносне и сигурносне ситуације
 - Даје подршку судији у његовој комуникацији са клубовима/савезима.
 - Наставља да надгледа ситуацију и реагује у складу са истом

б) Комесар за безбедност ФСС

- Повезује се са делегатом и иде у контролну собу стадиона да установи контакт са организатором утакмице и/или полицијом.
- Разговара о ситуацији са представником организатора утакмице који има овлашћење у вези са питањима безбедности и сигурности на стадиону и/или полицијом, и даје им савете о потенцијалним корацима или ставкама које треба узети у обзир.
- Прави процену безбедносне и сигурносне ситуације и предузетих поступака. Следеће опсервације могу се искористити за ту процену:
 - тренутно понашање публике
 - мере сегрегације
 - мере заштите за терен (нпр. присуство довољног броја редара/полиције око терена)
 - реакција организатора утакмице и полиције (јасна, брза, одлучна против хаотичне, нејасна, несигурна).
 - Консултује се са делегатом и саветује га следеће:
 - или безбедносна и сигурносна ситуација дозвољава да се утакмица настави, или
 - утакмица не може да се настави због безбедносне и сигурносне ситуације.
 - Наставља да надгледа ситуацију и реагује у складу са истом.

в) Такмичарски орган

Улога такмичарског органа је следећа:

- даје подршку и упутства делегату и комесару за безбедност у њиховим поступцима, нпр:
 - подсећа их на релевантне одредбе правилника ФСС,
 - саветује их о њиховим поступцима у поступку за решавање кризне ситуације,
 - даје им релевантне елементе информација од извора којима има директан приступ (нпр. ТВ прикази уживо, базе података ФСС и друге, вести уживо, итд.);
 - интерно свима даје обавештења;
 - бави се новим заказивањем утакмице, ако је потребно.

г) Судија

Правило 5. Правила игре даје судији формално право да заустави, одложи или откаже утакмицу због спољњег мешања било које врсте. Ова одлука мора бити базирана на његовој властитој процени ситуације, као и информацијама које је добио од делегата, у складу са поступком горе описаним. **Заустављање утакмице** значи заустављање игре, али са екипама које остају на терену за игру. **Одлагање утакмице** значи заустављање игре и упућивање екипа да се врате у свлачионице/напусте терен за игру. **Отказивање утакмице** значи да се игра неће наставити.

Разлози да се утакмица **заустави, прекине или откаже** могу укључивати следеће, али се не морају ограничити само на то:

- понашање гледалаца које је претња безбедности играча или званичника утакмице (нпр. предмети бачени према играчима или званичницима, гледаоци улазе на терен за игру, итд.);
- понашање гледалаца које спречава нормални ток игре (нпр. дим од бакљи, предмети бачени у терен);
- насиље на трибинама;
- расистичко или дискриминаторно понашање, било на терену или ван њега;
- екстремне временске непогоде (нпр. снег, муње, јака киша, итд.);
- престанак рада рефлектора;
- захтев од стране организатора утакмице или делегата да се то уради, а из разлога у вези са безбедношћу/сигурношћу (нпр. страх од бомбе, велико кашњење у доласку навијача на стадион, итд.).

Судија може да одлучи да заустави, прекине или откаже утакмицу по свом нахођењу и/или после информације коју добије од делегата. У свим случајевима, судија мора јасно да обавести екипе о својој одлуци. Трајање заустављања или одлагања утакмице је дискреционо право судије. Ако судија одложи утакмицу, процедура која је горе описана се мора следити, и ако је коначна одлука да се утакмица откаже, судија мора да обавести екипе следеће:

"После консултација са делегатом, одлучио сам да откажем утакмицу."

Ако је донета одлука да се утакмица настави после одлагања, судија мора да обавести екипе следеће:

"После консултација са делегатом, одлучио сам да се утакмица настави."

Додатна објашњења могу бити дата од стране судије или делегата о томе зашто утакмица може или не може да почне/да се настави.

5. Одбијање игре

Ако, по добијању јасне, директне и безусловне инструкције од судије, да се утакмица започне или настави, једна или обе екипе одбију да то учине, делегат мора да обавести екипе следеће:

- игнорисањем такве инструкције дате од стране судије, случај ће бити пријављен дисциплинској комисији ФСС, и тиме се ризикује да утакмица буде форфеом додељења другој екипи;
- клубови имају право да уложе формалну рекламацију после утакмице и случај ће бити предат дисциплинској комисији ФСС (не коментарисати могући исход).

Ако једна или обе екипе и даље одбијају да почну или наставе утакмицу, судија, без обзира на то, треба да се припрема да утакмицу започне/настави, све док није апсолутно јасно да је његова инструкција игнорисана од стране једне или обе екипе. Онда може да екипе обавести следеће:

- **"После одбијања једне/обе екипе да почну/наставе утакмицу, одлучио сам да откажем утакмицу и известићу о овоме дисциплинску комисију ФСС."**

6. Извештаји

Делегат, комесар за безбедност (тамо где је одређен) и судија, сваки понаособ, морају да детаљно извести о догађајима. Ови извештаји морају да садрже следеће:

- опис догађаја којима су присуствовали (шта, где, када, ко);
- информације вези са њима о догађајима (извор информација, шта, када);
- детаљи добијених информација (од кога, шта, када);
- донете одлуке (шта је одлучено, када и од стране кога);
- фотографије, видео снимци или било који други докази би требало да буду прикупљени и достављени ФСС кад год су релевантни за догађања.

Делегат мора да обезбеди да је извештавање координисано, да су чињенице јасне и да су релевантни докази прикупљени од организатора утакмице и полиције.